

N:o 71.

Ank. till Riksd. kansli den 30 april 1896, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om tillägg till lagen angående ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål den 4 juni 1886.

Från Andra Kammaren har lagutskottet emottagit en af herr A. W. Styrlander afgifven, så lydande motion, n:o 37:

»Genom Lag angående ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål den 4 juni 1886 är visserligen stadgadt, att vittne, som i brottmål af allmän åklagare åberopas och inställer sig vid domstol, eger rätt till ersättning af allmänna medel enligt de grunder, som i lagen finnas närmare angifna, äfvensom att enahanda rätt till ersättning tillkommer den, som i mål af nämnda beskaffenhet blifvit enligt domstols förordnande inkallad såsom vittne, eller af åklagaren åberopats eller enligt domstols förordnande inkallats för att upplysningsvis höras.

Deremot finnes, så vidt jag känner, rörande ersättningen till vittnen, som i dylika mål af den tilltalade åberopats, ingen annan bestämmelse än rättegångsbalkens 17 kap. 5 §, den der stadgar, att »den vittne påkallat, betale ty sin resekostnad och tåring efter dess värdighet».

Om en person af en för brott tilltalad åberopas till vittne, utfärdas af domaren stämning, hvilken han är pliktig ställa sig till efterrättelse. Gör han icke det, ålägges han af domstolen inställelse

Bih. till Riksd. Prot. 1896. 7 Saml. 1 Afd. 41 Häft. (N:o 71.)

vid vite, som, om det försittes, ju måste uttagas eller förvandlas till fängelsestraff.

Kommer han tillstådes, tillerkännes han ersättning att af den tilltalade förskottsvis utgifvas.

Men så befinnes det kanske, att den tilltalade saknar tillgångar, och vittnet får i dylikt fall ingen ersättning för sin inställelse.

Än värre gestaltar sig saken, om jemväl vittnet saknar medel till resa och uppehälle under resan. Å ena sidan står vittnet inför nödvändigheten af att ställa sig domarens och rättens bud till efterlydnad vid äfventyr att eljest måhända få undergå fängelsestraff, endast därför att det varit olyckligt att blifva åberopadt af en för brott tilltalad, men å andra sidan står vittnet inför fattigdomens bittra lott, hvilken kanske icke ens medgifver vittnet att för lånta penningar kunna företaga resan.

Man skall kanske här invända, att domstolarna vid dylika fall, och när medellösheten styrkts, bruka lemna föreskrift om, att vittnet skall inställas genom kronobetjenings försorg, men denna invändning förtjenar icke synnerligt afseende, då man dels måste medgifva, att det är ytterst obehagligt för ett vittne att under bevakning komma till domstolen, och dels känner till, att domstolarne vid dylika fall icke anse sig berättigade att lemna föreskrift om att vittnet genom kronobetjenings försorg skall hemförskaffas.

Enligt min åsigt förefinnes här en lucka i lagstiftningen, och gör sig missförhållandet mest kämbart för dem, som bo aflägsset från den domstol, till hvilken de kallats att vittna.

Saken har äfven andra betänkliga sidor, hvilka jag äfven vill något vidröra.

Den tilltalade kan ju vara oskyldig eller vill förete bevisning, som kan inverka förmildrande på straffet. Om han saknar medel, komma helt naturligt de vittnen, som han åberopar, att söka så länge som möjligt undandra sig vittnespligten, hvilket naturligtvis främst torde gälla de vittnen, som sjelfve äro medellöse; och den gifna följdén häraf blir återigen den, att ransakningen tager längre tid, hvarigenom ju alltid ett lidande tillfogas den tilltalade, hvilket ju strider mot de humana åsikter rörande brottslingars behandling, hvilka ju allt mer vinna mark äfven i vårt land.

För öfrigt torde från rättslig synpunkt böra erkännas, att lagen i ett fall som detta icke får göra skilnad på vittnen, som hafva tillgångar, och sådana, som äro medellöse, utan att de förändrade bestämmelser, som kunna finnas vara af behofvet påkallade, böra gälla lika

för alla, som af en för brott tilltalad åberopas och verkligen komma att som vittnen höras. Men å andra sidan har erfarenheten visat, att för brott tilltalade personer verkligen dragit in vittnen, som icke alls haft någon upplysning att lemna. Och lagen måste därför stadga bestämmelser, som, jemte det de afse att skydda vittnens och tilltalades rätt, på samma gång förhindra missbruk af denna rätt. Lämpligast torde detta kunna ske derigenom, att lagen bestämde, att vittnen, som en för brott tilltalad person önskar få höra, och hvilka bo utom den domstols domvärjo, der saken handlägges, skulle uppgifvas inför domaren eller domstolen, som ransakar i målet, hvarefter denna myndighet hos domaren i den ort, der vittnena bo, skulle påkalla vittnesförhör inför domstol med vittnena rörande de förhållanden, som den tilltalade uppgifvit. Protokollet rörande vittnesförhöret skulle derefter öfversändas till den rätt, som ransakar i målet, hvarefter denna rätt skulle meddela förordnande, huruvida vittnena på det allmännas bekostnad borde höras eller icke, domstolen naturligtvis obetaget att i det slutliga utslaget bestämma rörande vittnesersättningarnes återbärande till staten af vederbörande.

Jag medgifver gerna, att denna ordning icke kan medföra den skyndsamhet, som vore önskelig i dylikt fall, men jag kan icke tänka mig någon annan form för saken, då man väl icke lärer kunna tillerkänna laga verkan åt berättelser, som afgifvas vid polisförhör, eller kan finna lämpligt, att domaren ensam på ed må höra vittnena, eller att vittnena må höras allenast vid en annan domstol än den, som handlägger sjelfva målet.

På grund af det anförda, och då jag icke tilltror mig att kunna formulera tillägget, får jag därför vördsamt hemställa, att Riksdagen ville besluta att till Kongl. Maj:t aflåta skrifvelse med begäran, att förslag till tillägg till »Lag angående ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål den 4 juni 1886» i syfte att under vissa vilkor bereda ersättning af allmänna medel åt vittnen, som af för brott tilltalade personer åberopats, måtte för Riksdagen framläggas.»

Den af motionären sålunda uttalade uppfattningen, att i förevarande fall en brist i lagstiftningen skulle förefinnas, kan utskottet för sin del icke biträda. Just uti den af motionären åberopade lagen angående ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål af den 4 juni 1886 förutsattes tydligen, att domstol eger befogenhet att i brottmål inkalla personer för att afhöras såsom vittnen — och detta naturligen om de

åberopas vare sig af åklagare, målsegare eller den tilltalade. Uttryckligen stadgas nemligen uti angifna lag, att den som enligt domstols förordnande blifvit i brottmål till vittne inkallad, tillkommer samma rätt till ersättning af allmänna medel, som i samma lag tillerkännes den, som i dylikt mål af allmän åklagare åberopats till vittne. Detta stadgande anvisar sålunda en utväg, hvarigenom de af motionären påpekade missförhållanden kunna förebyggas. Man torde nemligen med fog kunna förutsätta, att domstolen, särskildt då någon är häktad samt just för de fall, motionären afser, att antingen den tilltalade saknar medel att betala vittnesersättningen eller det af denne åberopade vittnet på grund af medellöshet är urståndsatt att infinna sig vid domstolen, skall, derest det åberopade vittnets afhörande verkligen synes vara af någon betydelse i målet, veta att använda den utväg, som omförmälda lag anvisar, eller att förordna om inkallande af vittnet. Att åter medgifva alla af en tilltalad åberopade vittnen rätt till ersättning af allmänna medel kan utskottet icke tillstyrka, enär sådant lätteligen skulle kunna vålla missbruk, och en oskäligen kostnad tillskyndas statsverket.

Rätt att vid annan domstol höra vittnen, som äro aflägsset boende, är redan i lag medgifven och lärer väl ej heller sällan begagnas, der målets eller ransakningens beskaffenhet ej lägger hinder i vägen för ett dylikt förfarande eller kräfvver sådan skyndsamhet, att detta förfarande ej lämpligen kan användas.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att ifrågavarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 27 april 1896.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Reservation:

af herr *Ölander* mot vissa delar af motiveringen.

Herrar *Bruzelius* och *Redelius* hafva begärt få här antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
